

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Мироненко Анни Миколаївни
«РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ
МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ ГЛУХІВЩИНИ ХХ СТОЛІТТЯ»

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
025 — «Музичне мистецтво» (02 — «Культура і мистецтво»)

Прагнення глибше дослідити й детальніше висвітлити історію, зокрема й в аспекті культуротворення, кожного з регіонів на теренах сучасної України з багатьох причин набуває останнім часом особливого значення. А надто, коли йдеться про дослідження, пов'язане з віднайденням й залученням до активного наукового використання значного обсягу джерел, фактів, імен і назв, зокрема й таких, значення котрих зовсім не обмежується вузькою локацією визначеної місцини. Розгляд культуротворчих процесів Глухівщини минулого століття, здійснений із особливою заглибленістю в історію й діяльність конкретних інституцій (зокрема, Глухівської дитячої музичної школи — Глухівської школи мистецтв імені Максима Березовського і Глухівського учительського/педагогічного інституту — Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка) як складників і підґрунтя тих процесів, видається тим більш актуальним і новаційним, оскільки наукове гуманітаристичне осмислення багатьох питань, пов'язаних із регіоном, досі зосереджувалося здебільшого на подіях і процесах давнього минулого, часу, коли Глухів був провідним центром політичного, економічного та культурного життя, фактичною (а певний період — і юридичною) столицею Лівобережної України. Натомість явища й факти пізнішої пори ще й досі насамперед перебувають в тіні.

Перший розділі пропонованої роботи — **«Історіографія, джерельна база та теорія дослідження»** — здавався би цілком традиційним у межах дисертаційної розвідки оглядом наукових надбань попередників, якби не поява двох додаткових підрозділів. У одному з них дослідниця присвятила окремі підрозділи культурно-мистецькій панорамі Глухівщини початку ХХ століття,

фактично передісторії появи свого провідного об'єкту наукового зацікавлення, визначеного як «процес становлення і розвитку музичного життя Глухівщини ХХ століття як важливого складника загальної культури України». В іншому ж деталізується й коригується відповідно до сучасної наукової й світоглядної ситуації змістовне наповнення окремих складових висунутої Левом Гумільовим концепції етногенезу. Якщо ж йдеться про більш звичні структурно-змістовні елементи першого розділу роботи, то варто відзначити вагому й розмаїту джерельну базу дисертації, доволі ретельно класифіковану дослідницею. Активізують читацьку зацікавленість, звісно ж, насамперед менш очікувані в контексті музикознавчого історико-регіоналістичного дослідження (порівняно із відповідно поділеними на «документальні, оповідні, періодичну пресу й джерела особового походження» писемними джерелами (с. 35)) «речові, звукові (фонічні) та конвенційні джерела», завдяки яким «вдалося виявити вагомі аспекти історичного та соціального розвитку культурно-мистецького життя Глухівщини ХХ століття» (с. 63). **Тож, хотілося би детальніше дізнатися про ці джерела, яким чином їх було віднайдено й залучено до дослідження, як саме і які само незнані аспекти було за їхньою допомогою виявлено?**

Номінальне визначення змісту розділу другого — «**Музична освіта Глухівщини ХХ століття**» — зовсім не обмежує, як виявляється, його справжнього наповнення. У підрозділах і пунктах послідовно висвітлено зокрема історію функціонування «осередку формування історичної пам'яті й державницької свідомості українського народу», яким виявилась Генеральна військова канцелярія, а також історію формування загальноосвітньої системи регіону як підґрунтя наступного виникнення спеціалізованої музичної освіти (як впливатиме з наступного розділу, поза мистецькі, здавалося би, заклади, відграватимуть згодом чи не вирішальну роль в концертно-виконавському житті регіону). Але провідним змістом розділу є зрештою деталізоване висвітлення історії Глухівської дитячої музичної школи — Глухівської школи мистецтв імені Максима Березовського.

Підсумовує роботу третій розділ — **«Концертно-виконавське життя Глухівщини ХХ століття»** — не менш багатоскладовий і багатовекторний за своїм наповненням. Зокрема, змальовані в ньому сторінки півторастолітньої історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (частина матеріалу, присвяченого освітньому закладу, міститься в попередньому розділі) з одного боку вражають унікальністю внеску тієї культурно-освітньої установи до культурно-мистецьких процесів регіону, з іншого — типовістю доль представників української інтелігенції в перших буремних десятиліттях ХХ століття. Імена викладачів інституту з Глухова, як продемонстровано в роботі, продовжують мартиролог української педагогіки, поруч із численними колегами з інших регіональних освітніх осередків, зокрема й з колективу Житомирського педінституту імені Івана Франка і багатьох інших¹. Але попри всі негаразди адміністративних реформ і соціально-політичних потрясінь початкового періоду, жорсткий контроль й системні утиски упродовж наступних років заклад продовжував відігравати важливу роль у культуротворенні регіону, ставши разом з Глухівською школою мистецтв основними носіями втілюваної освітніми методами духовності і фактичними очільниками мистецького процесу Глухівщини кінця ХІХ — початку ХХІ століття.

Проте справжньою «родзинкою» підсумкового розділу дисертації (і її чи не найвагомішою науковою новацією) виявляється гіпотеза дослідниці щодо функціонування в місті осередку Музичного товариства імені Миколи Леонтовича. Опрацювавши документи кількох архівів в Україні й за кордоном і відповідні дослідження попередників, «поєднавши в одне ціле низку віднайдених фактів (дотичні імена, причетність до ДУХу та МТЛ глухівських митців, існування у Глухові українських хорових осередків)» (с. 139), дисертантка доволі переконливо підтверджує велику вірогідність свого

¹ Єршов В. О. Репресії проти викладачів Житомирського педінституту імені Івана Франка (1929–1941) // Реабілітовані історією. Житомирська область. Книга 5. Житомир : Полісся, 2011. С. 24–40.

припущення. Така новітня, певною мірою сенсаційна інформація природно проковує бажання детальніше дізнатися про те, **як з'явилася ця ідея, як саме відбувались пошуки матеріалів, формувалося коло залучених джерел і установ, виникали згадувані міжнародні контакти тощо?**

Серед додаткових дискусійних, або точніше — таких, що вимагають уточнення — питань можна виокремити історію згадуваного на с. 116 загальноінститутського хору «який був заснований разом з відкриттям інституту й існував до 2022 р.». **Чи мав цей колектив свої «зіркові години», зокрема пов'язані з діяльністю видатних хормейстерів, які можна спостерігати на прикладах подібних колективів з інших освітніх установ України? Чи виникали упродовж часу його функціонування на його базі самостійні творчі одиниці? Чи крайня точка відліку його історії має остаточний характер і юридичну фіксацію чи йдеться просто про тимчасове ускладнення повноцінного репетиційного й концертного процесу у зв'язку з карантинними обмеженнями початку 2020-х років, наступною евакуацією частини виконавського складу тощо?**

Також цікавим є питання потенційного утворення на базі педагогічного університету професійного освітнього осередку, на кшталт окремого підрозділу мистецько-освітнього спрямування, музично-педагогічного чи іншого подібного факультету і т. п. У роботі є згадки про окремі кроки в цьому напрямку, які, на жаль, не стали вповні результативними. **Але, на Вашу думку, чи могло би це бути успішно здійсненим і як саме?**

Висловлені дискусійні моменти, зауваження й технічні недоліки на кшталт недосконалого подекуди редагування тексту, занадто деталізованого структурного поділу роботи і деякої розпорошеності інформації, зокрема біографічної, які дещо ускладнюють сприйняття тексту, наявності в загальному переліку деяких не цитованих у роботі джерел тощо не впливають на загальний позитивний висновок про те, що кваліфікаційна наукова праця Анни Миколаївни Мироненко «Регіональні особливості музичного життя Глухівщини ХХ століття» є завершеним самостійним науковим дослідженням,

виконаним на належному рівні із доречним використанням обраної методології і з відповідною попередньою апробацією отриманих результатів у формі трьох одноосібних статей, опублікованих у фахових вітчизняних виданнях, тринадцяти праць апробаційного характеру, а також виступів на численних наукових і науково-практичних конференціях. Авторка дотрималась принципів академічної доброчесності, що засвідчено звітом перевірки тексту засобами комплексного онлайн-сервісу Antiplagiarism.

Робота відповідає вимогам пунктів 5–9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), а також затвердженим наказом МОН від 12 січня 2017 року (зі змінами) «Вимогам до оформлення дисертації», тож Мироненко Анна Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 — «Музичне мистецтво» галузі знань 02 — «Культура і мистецтво».

Доцент кафедри історії української музики
та музичної фольклористики
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського,
кандидат мистецтвознавства, доцент

Ольга Волосатих